

František Škvrnda: V čriepekoch o znepokojujúcich udalostiach v ukrajinskej kríze

- CZ24 News | 4. srpna 2023

UKRAJINA: Ukrajinská kríza sa čoraz viac zamotáva a koniec bojov v nej je v nedohľadne. Sprewádza ju veľa protirečivých udalostí. K nim patrí aj dávnejšie ostentatívne avizovaný ukrajinský protiútok, ktorý sa podľa mediálno-politických hodnotení začal 4. júna. V Kyjeve to oficiálne nebolo potvrdené, ale rôzne sa hovorí o tom, že protiútok prebieha.

Po takmer dvoch mesiacoch protiútoky by sa mali dať vyhodnotiť dosiahnuté výsledky. Nie je to však jednoduché: Informácie o tom, čo sa vlastne dosiahlo a o udalostiach, ktoré s tým súvisia, nemožno doložiť dôveryhodnými údajmi. Správ je síce veľmi veľa, ale nedá sa na ne spoľahnúť. Sťažuje to objektívnu analýzu výsledkov protiútoky. Objavujú sa viaceré propagandisticky zamerané pozitívne hodnotenia, ale pohľad „realistov“ je opatrný a zatiaľ nenašli argumenty na to, aby sa dalo hovoriť o zmene, niečo ešte prelome vo vývoji bojov.

Pred pohľadom na protiútok poukážeme na dve oblasti, v ktorých sa od začiatku skresľuje celá kríza, obzvlášť stav a vývoj situácie na bojiskách.

Dve významné oblasti skresľovania informácií

Prvou oblasťou sú informácie o počtoch obetí a stratách zbraní. Zložitá je to najmä preto, lebo sa to týka ľudských životov, na čo je verejnosť veľmi citlivá. Ani údaje o stratách (poškodeníach) zbraní a vojenskej techniky nie sú len formálne, lebo vojnu predražujú, prinášajú aj iné starosti a nemôžu sa brať na ľahkú váhu. Každá z bojujúcich strán si o obetiach a stratách vedie dôkladnú evidenciu, ktorá sa pred vlastnou verejnosťou, nehovoriac už o protistojacej strane, prísne utajuje. Nepísaným pravidlom je, že sa zverejňujú údaje o škodách, spôsobených protivníkovi, a tie sú nadhodnotené.

Boj v sfére informácií je dnes považovaný za dôležitú oblasť (hybridných) vojen, ktorá je oveľa lacnejšia i ľahšia ako vedenie skutočných vojenských akcií, a tak sa ho snažia využiť všetci. Ide asi aj o starú kamuflovanú vojenskú zásadu „Čo nemôže puška, to urobí tužka“, zdokonalenú v podmienkach virtuálnej reality na najvyššiu možnú úroveň.

Druhou oblasťou sa stali informácie o raketových útokoch, ktoré RF zosilnila po napadnutí

Krymského mostu 8. októbra 2022 a znovu 17. júla 2023. Časť ruských zdrojov tvrdí, že ide aj o odvetu za tieto akcie, prípadne iné násilné akcie, ktoré Ukrajina uskutočňuje na území RF.

Každodenné „zvodky“ MO RF spravidla uvádzajú: „Ozbrojené sily RF uskutočnili sústredené útoky vysokopresnými zbraňami ďalekého dosahu... Ciele úderov boli splnené. Všetky vybrané objekty boli zasiahnuté“. O ktoré priamo išlo, to sa zverejňuje už málo a aj to väčšinou neskôr.

Ukrajinská strana spočiatku hlásila, že všetky ruské rakety boli zostrelené. Niekedy pripustila, že bola zneškodnená aspoň väčšina z nich. V poslednom čase začala uvádzať reálnejšie údaje.

Ukrajinská strana je z informačného hľadiska v horšej situácii. Často musí po niekoľkých dňoch pripustiť, že naozaj niektoré objekty boli zasiahnuté a poškodené, lebo sa to dá rôznym spôsobom zistiť. Napriek zákazom úradov uverejňovať na sociálnych sieťach akékoľvek snímky o následkoch ruských raketových útokov, predsa len sa „niečo“ zverejní. Odhalia sa pri tom však veci, ktoré nie sú

po vôli Kyjeva, lebo ten ich predtým nepripustil.

Inú stránku dezinformácií predstavuje, že ukrajinská strana obviňuje Rusko z útokov rakiet na civilné objekty a označuje ho za teroristický štát. Rusi tvrdia, že v týchto objektoch boli umiestnené zbrane alebo vojaci. Okrem toho často uvádzajú, že „nevojenské“ budovy boli poškodené v dôsledku pádu zvyškov prostriedkov ukrajinskej protivzdušnej obrany, ale aj v dôsledku chýb techniky (časť prostriedkov je už po dobe životnosti) alebo obsluhy.

Z technického hľadiska neexistuje 100 % účinnosť zásahov zbraňami, ani ich zostrelenia, či iného zneškodnenia, najmä vtedy, ak ide o desiatky súčasných útokov. V súvislosti s možnosťami počítačovej techniky sa objavil aj nový fenomén, a to, že sa nedá spoliehať na vierohodnosť snímok z oficiálnych zdrojov, od rôznych vojnových korešpondentov, či užívateľov sociálnej siete a pod., lebo môžu byť sofistikovane upravené. Niekoľkokrát po začiatku ruskej špeciálnej vojenskej operácie použila najmä ukrajinská strana aj snímky z počítačových vojnových hier. Existujú síce očití svedkovia následkov niektorých týchto akcií, ale je otázne, do akej miery v informačnej vojne tlmočia zdroje ich pohľad objektívne.

Ak by sme chceli urobiť krátke a parciálne zhodnotenie, ktoré je zjednodušujúce a možno aj riskantné, podľa viacerých znakov to vyzerá tak, že viac dezinformujú ukrajinské zdroje, ktoré častejšie opravujú svoje predchádzajúce vyhlásenia. Zdôvodňuje (ospravedlňuje) sa to najmä tým, že Ukrajina je slabšia ako Rusko a potrebuje viac udržiavať „bojového ducha“ národa na vysokej úrovni. Inokedy sa uvádza, že Kyjev aj takto „prefikane“ chce dosiahnuť rozsiahlejšiu a rýchlejšiu pomoc zo Západu. Na druhej strane sa nasadzuje psia hlava Rusom, ktorí podľa väčšiny západných a ukrajinských zdrojov len klamú. Preto sa vraj musí zabrániť šíreniu ruských názorov aj za cenu surovej cenzúry.

Negatívne a nebezpečné následky ukrajinskej krízy ako zástupnej vojny medzi USA a RF

Fatálny problém celej ukrajinskej krízy je v tom, že sa z nej stala zástupná (proxy) vojna USA proti RF. Ak to povieme eufemisticky, slabú Ukrajinu v bojoch proti silnému Rusku musia vraj podporovať USA, NATO a EÚ i niektorí ich spojenci. Napriek zdôvodňovaniu tejto podpory a hľadania historických paralel pre ňu ide o unikátny fenomén, ktorého výsledok je neistý. S istotou sa nedá tvrdiť, že abstraktne definovaný cieľ podpory – poškodiť Rusko, oslabiť ho ekonomicky, vojensky i politicky, sa dá dosiahnuť. Podľa toho, čo sa doteraz stalo, je zrejmé, že USA nevedia, čo majú robiť, ale musia vyvíjať nejaké aktivity, ktorými „dokazujú“ svoju silu. Z rozbehnutého vlaku, nad ktorým strovodca začína strácať kontrolu, sa však už ťažko vyskakuje.

Ako sa v dejinách už viackrát ukázalo, narastanie násilia vedie v konfliktoch len do slepej uličky. V prípade ukrajinskej krízy viaceré zdroje uviedli, že v nej nebude víťaza a čím dlhšie bude trvať, tým viac ničenia, obetí a škôd bude prinášať. Jediným východiskom z nej je politické riešenie, diplomacia a mierové rokovania. A tie by mali vychádzať zo situácie na bojisku.

Ak „načrieme“ do súčasnej teórie medzinárodných vzťahov, prevažuje v nej realistická línia. Za jej základný znak sa považuje, že veci, stav, situáciu a pod., berie tak, aká je realita a nie, aké sú prania vodcov a vládncich síl. V prípade ukrajinskej krízy to však Ukrajina a s ňou aj veľká časť Západu nechce pripustiť. A tak pokiaľ Rusi nebudú chcieť „poslúchnuť“, boje na Ukrajine budú vraj pokračovať, žiaľ, asi až do posledného bojaschopného Ukrajinca. Objavili sa však už varovania, že môže nastať situácia, že dodané zbrane nebude mať kto používať, najmä ak vyžadujú vysokú úroveň odbornej prípravy.

Z informácií o ukrajinskom protiútok

Ukrajinský protiútok bol megalomansky ohlasovaný už dávno pred 4. júnom. Jeho rozbehnutie bolo podmienené najmä masívnymi dodávkami západných zbraní a vojenskej techniky a výcvikom ukrajinských vojakov na Západe.

V ďalšom sa nebudeme opierať o vyjadrenia najvyšších politických a vojenských miest v Kyjeve ani v Moskve. Nedá nám však neukázať na spôsob uvažovania ukrajinského vedenia, keď vedúci kancelárie prezidenta Ukrajiny Andrij Jermak 30. júla vyhlásil, že Kyjev začne rozhovory s USA o poskytnutí záruk bezpečnosti. Majú byť také, aby zaistili schopnosť Ukrajiny víťaziť a zadržiavať ruskú agresiu. Mali by pôsobiť do prijatia Ukrajiny do NATO. Rokovania sa začali a o ich výsledkoch zatiaľ nič nie je známe. Doplníme ešte aj „duch“ častých vyhlásení námestníčky ukrajinského ministra obrany Hanny Maľarovej, ktorá hovorí o úspechoch protiútoky pri oslobodení už o niečo viac ako 10 km² „okupovaného“ územia.

Vo „zvodkách“ ruského ministerstva obrany aj ukrajinského generálneho štábu sa zverejňuje mnoho údajov. Okrem zdôrazňovania úspechov sa v nich informuje o detailoch – počtoch zničených lietadiel, vrtuľníkov, tankov, diel, palebných postavení, skladov, či bojoch medzi malými jednotkami, likvidácii diverzných skupín a pod. Je pochopiteľné, že analýzu skutočného stavu bojov či síl a prostriedkov ani jedna strana nezverejní. Spôsob informovania však napovedá, že boje získali pozičný charakter. Ešte dlho sa vo vzniknutej situácii nedá očakávať veľký „prelom“ línie na jednej či druhej strane.

Vzhľadom na charakter údajov o situácii na bojiskách a ich skresľovanie nemožno podať komplexnejšiu informáciu o udalostiach, prípadne o zmenách, ku ktorým došlo po „spustení“ ukrajinského protiútoky. Ak by sme chceli uviesť miesta najtvrdších bojov a znázorniť zmeny pozícií bojujúcich vojsk, bola by to asi rozsiahla štúdia, ktorá by musela obsahovať aj mnoho máp. Dĺžka bojovej línie sa vymedzuje veľmi voľne – od 1000 do 1200 km, niekedy aj viac. Obe strany hovoria o smeroch, frontoch a úsekoch na nej, pričom na presnosť vymedzenia si príliš nepotrpia, čo tiež umožňuje rôznu interpretáciu stavu bojov.

Skutočne len na ilustráciu uvedieme niektoré z najčastejšie spomínaných miest v posledných dňoch. Stále ešte ide o Arťomovsk/Bachmut (Donecká oblasť). Okrem toho sa urputne bojuje pri Rabotine a Orechove, ktoré sú neďaleko od seba (Zápороžská oblasť), Marjinke a Staromajorskom (obe Donecká oblasť) a Kupjansku (Charkovská oblasť). Situácia v nich i inde sa často mení zo dňa na deň.

Média sú pochopiteľne plné „zaručených“ informácií o meniacej sa situácii. V New York Times 26. júla uviedli, že Ukrajina spustila hlavnú fázu protiútoky. Nemenovaní predstavitelia Pentagónu im na základe správ z Kyjeva povedali, že do boja sa vrhli tisíce vojakov zo zálohy, z ktorých mnohí boli vycvičení a vybavení na Západe. Začalo sa preskupovanie jednotiek, ktoré má viesť k prelomeniu ruskej obrany v Zápороžskej oblasti. V Bielom dome a Pentagóne pod podmienkou anonymity dodali, že zvýšenú aktivitu sledujú s veľkým záujmom. Ukrajinskí predstavitelia im vraj povedali, že ak bude nová operácia úspešná, potrvá tri týždne.

Ďalší zdroj z Pentagónu pre noviny doplnil, že Západ vycvičil asi 63-tisíc ukrajinských vojakov a dodal viac ako 150 moderných bojových tankov, ešte viac starších tankov, stovky bojových vozidiel pechoty a tisíce ďalších obrnených vozidiel. Dodávky pokračujú a táto sila, ktorá bola doteraz v zálohe, má prispieť k získaniu prevahy. Ukrajinské sily by tieto rezervy mali využiť na výrazné zvýšenie svojich aktivít.

Vznikajú minimálne dve otázky. Prvá je, aký „prílev“ síl je potrebný po stratách vo vyčerpávajúcich bojoch, aby sa vytvorili predpoklady na „prelom“. Druhá je, akým spôsobom a najmä kde tieto sily použiť. Presakujú informácie, že ukrajinskí generáli majú na postup iný názor ako ich západní poradcovia.

Už 28. júla v článku *Ukrajinský zosilnený útok sa posúva vpred, ale rozsah je nejasný* v New York Times uviedli, že Kyjev síce zintenzívnil svoje aktivity, ale zahmlil údaje o rozsahu operácie, jej obetiach i o tom, aké sily má ešte v zálohe. Novú etapu ukrajinského protiútoku „potvrdila“ aj CNN 31. júla. Paradoxom je, že ukrajinské oficiálne miesta sa sťažujú, že „úniky“ informácií narúšajú priebeh protiútoku, ale sami o ňom médiám radi dodávajú „podklady“.

Kritické pohľady na ukrajinskú krízu a protiútok

Pri hodnotení ukrajinskej krízy existuje viacero nepríjemných záverov kritikov súčasnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky USA. Spomenieme len jedného z vedúcich predstaviteľov realizmu v teórii medzinárodných vzťahov, profesora Chicagskej univerzity Johna Mersheimera, veterána investigatívnej žurnalistiky Seymoura Hersha či Cliffa Kupchana, bývalého pracovníka vládnych úradov USA. Žiadajú realistickejšie sa pozeráť na to, čo sa deje v ukrajinskej kríze.

Možno ich doplniť názormi skúsených bezpečnostných a vojenských odborníkov, ktoré sú tiež iné ako oficiálne tvrdenia Kyjeva a jeho západných podporovateľov. Ide napr. o Scotta Rittera, bývalého spravodajského dôstojníka námornej pechoty USA a zbrojného inšpektora OSN, ktorý pôsobil aj v Iraku (1991 – 1998), Larryho Johnsona (analytika CIA v rokoch 1985 – 1989 a zástupcu riaditeľa Protiteroristického úradu Ministerstva zahraničných vecí USA 1989 – 1993), plukovníka vo výslužbe Douglasa Macgregora a ďalších. Mohli by sme uviesť aj iných bývalých vysokých vojenských predstaviteľov z viacerých západných štátov, ktorí vidia situáciu na Ukrajine podobne.

V kontraste s nimi sú nedávne vyjadrenia prezidenta USA Joe Bidena a ministra zahraničných vecí Anthony Blinkena, že Rusko vojnu na Ukrajine „vlastne“ už prehralo, čím sa snažia zdôvodniť pred verejnosťou svoju politiku v ukrajinskej kríze. Ostrú kritiku Bieleho domu vyvolalo už dávnejšie vyjadrenie predsedu Zboru náčelníkov štábov Ozbrojených síl USA generála Marka Milleya, že v situácii, ktorá sa vytvorila, sa vytvára šanca pre politické riešenie. Jedným z paradoxov neoliberalnej západnej vojenskej politiky sa stáva, že politici sú vo vyjadrovaní často agresívnejší ako mnohí generáli, ktorí nechcú viesť vojakov do smrteľných dobrodružných akcií podľa scestných predstáv politikov.

Nebudeme rozoberať ani správy zo zdrojov blízkych britským spravodajským službám. Obsahujú množstvo dohadov a výmyslov, ktoré chcú len ovplyvniť verejnú mienku v prospech politiky Západu. Sú zaujímavé pre bulvár, ale ich odborná hodnota je mizivá a nie je ani vhodným podkladom pred analýzu.

Menej kritických hlasov sa zatiaľ ozýva v „spojeneckej“ západnej Európe. V najrozšírenejšom nemeckom denníku Bild však vyšiel 25. júla článok Juliana Röpckeho, analytika, ktorý sa špecializuje na Rusko s názvom *Bundeswehr prvýkrát kritizuje ukrajinskú armádu* (Bundeswehr kritisiert erstmals die Ukraine-Armee). Bol avizovaný ako odhalenie tajného dokumentu Bundeswehru, spojeného s vážnymi obvineniami proti Kyjevu a doplnený podtitulom *Ukrajinská ofenzíva proti ruským útočníkom neprebíha podľa predstáv*. Opiera sa o správu Bundeswehru určeného „len pre služobnú potrebu“, kde podľa jej autorov ukrajinskí vojaci zle manévrujú, pomaly sa pohybujú a majú aj zle pripravených dôstojníkov. Okrem toho, hoci bolo v tomto roku v Európe vycvičených a vyzbrojených najmenej 9 brigád zhruba s 20 000 osobami, sily sa drobia a útočia v malých počtoch.

Doplníme aj názor nemeckého politického veterána Oskara Lafontaina (bývalého vysokého predstaviteľa SPD a potom Lavice). Dňa 19. júla v rozhovore s Tomom J. Wellbrockom na webovej stránke Neulandrebellen *Keď Biden hovoril o ukončení Nord Streamu, Scholz tam stál ako obliaty pudlík* (Als Biden davon sprach, Nordstream zu beenden, stand Scholz da wie ein begossener Pudel) uviedol o. i., že vojnu na Ukrajine Washington pripravoval roky. Dodal, že boje na Ukrajine škodia Nemecku i Európe. Zakončil tým, že povedal, že je len jedna cesta von z tohto marazmu: „Európa sa

musí osamostatniť a dostať sa z týchto amerických vojen po celom svete. To, že USA, Senát a Kongres ovláda zbrojársky priemysel, už nemôže nikto informovaný poprieť. A keď sú vojny a sociálne otrasy a veľa ľudí je v chudobe, tak sa záujmy väčšiny nepresadia.“

Ako ďalej s protiútokom

V protiútoky sa po čase ukazuje viac kritických miest, ako by bolo vhodné. Cynické je konštatovanie viacerých západných predstaviteľov (medzi nimi aj Jensa Stoltenberga), že v akcii počítali s veľkými stratami. Vyjadrujú však nespokojnosť so stratami zbraní a opatrne uvádzajú, že tempo ukrajinského protiútoky je pomalé a ťažko hovoriť o úspechoch.

Kyjev z pomalého postupu protiútoky obviňuje Západ, najmä preto, že nedodal „dostatočné“ množstvo zbraní. Niektorým kruhom na Západe sa tento postoj prestáva páčiť. Jeden z lídrov podpory Ukrajiny, britský minister obrany Ben Wallace sa vyjadril, že Kyjev by sa mal správať vďačnejšie... Volodymyr Zelenskij a jeho „komanda“ sa najviac desia toho, že sa oslabí podpora zo Západu. Zlostne reagujú už na akúkoľvek zmienku, že sa o tom niekde uvažuje. Úplne ich vyvádza z miery, ak sa uvedie niečo také, že bez podpory Západu Ukrajina „padne“. Zaoberať sa ďalšími reakciami politikov na Západe i vo svete na niektoré ukrajinské vyjadrenia by si vyžadovalo samostatnú analýzu.

Všeobecne pokračuje „huckanie“ Ukrajiny do rozvíjania protiútoky. Upozorňuje sa však na to, že Rusi sa na ukrajinskú akciu dôkladne pripravili, pričom sa hovorí aj o tzv. Surovikinovej línii, pozostávajúcej z niekoľkých pásiem obrany, pred ktorými sú na rôznych miestach mínové polia, protitankové priekopy a betónové protitankové zátarasy („dračie zuby“). Západ stále počíta s tým, že nakoniec sa „nejako“ podarí obranu Rusov prelomiť a vytlačiť ich z pozícií. Bude to vraj trvať veľmi dlho a nezaobíde sa bez veľkých nákladov, obetí a škôd.

Ďalšie komplikujúce faktory ukrajinskej krízy

Najhoršie na vývoji ukrajinskej krízy v posledných týždňoch je, že v podmienkach protiútoky v spojení s niektorými ďalšími udalosťami vzniká nebezpečenstvo jej eskalácie, ktorá môže vyústiť aj do väčšieho konfliktu. Spomenieme len dve aktuálne a chýlostivé záležitosti.

Prvou je odstúpenie Moskvy od obilninovej dohody. Jeho dôvodom bolo, že sa neplnili kroky, ktoré boli prisľúbené v druhej časti dohody Rusku, najmä umožnenie vývozu ruského obilia a umelých hnojív, ako aj pripojenia firiem v tejto oblasti k SWIFT. Skončenie vývozu ukrajinských obilnín cez Čierne more znamená pre Kyjev veľké ekonomické straty. Zvýšená preprava obilia cez štáty EÚ naráža na ďalšie ťažkosti. Okrem toho sa začali ruské útoky na priestory veľkých čiernomorských prístavov, z ktorých plávali lode s obilím. Rozšírili sa aj do širokého ústia Dunaja, najmä do Izmailu a Reni (vyše 200 km od Odesy), ktoré sú na rumunsko-ukrajinských hraniciach. Moskva to odôvodňuje najmä tým, že v týchto prístavoch bolo sústredených veľa zbraní, ktoré využívaných pri útokoch na ruské objekty.

Druhou je zosilnenie ukrajinských útokov na Krym, ale aj na územie RF vrátane Moskvy. Možno chápať ukrajinskú politickú logiku, že vo vojne nepriateľovi treba škodiť všade, kde sa to dá. Iná vec však je, aký je vojenský význam týchto akcií a osôh z nich pre ukrajinský protiútok. Okrem toho, že dokazuje, ako možno škodiť, to nič neprináša. Napínanie svalov nepomôže, priebeh bojov to neovplyvní a už vonkoncom nezmení. Ruské reakcie sú masívne a Ukrajine spôsobujú ďalšie škody a oslabujú nielen jej vojenský potenciál, ale viac trpí aj obyvateľstvo, ktoré je beztak vo veľmi ťažkej situácii.

Záverom o unikátnosti ukrajinskej krízy a potrebe ukončenia bojov

Zatiaľ úspechy ukrajinského protiútoku nevidieť. Do budúcnosti sa však nič nedá s určitosťou tvrdiť. Zmeny časom iste nastanú, ale aký bude ich charakter a smer, to nebudeme hádať. Nebudeme ani uvádzať nijaké scenáre, ktorých je neúrekom.

Nazvať takmer dvojmesačný vývoj po ukrajinskom protiútoku čriepkami je možno zjednodušujúce. Zatiaľ sa však všetko podobá len nejakej chaoticky vytváranej mozaike, o ktorej nezískame lepší obraz, ani keď sa na ňu pozeráme zďaleka. Jasné je len, že v bojoch ďalej hynú ľudia, ničia sa zbrane, rastú škody.

Zopakujeme, že celá ukrajinská kríza sa stala unikátom, ktorý v dejinách nemá obdobu, hoci niektorým historickým udalostiam sa podobá. Nakoniec nám zostáva len bezmocná otázka: Kedy sa to skončí? Jediným východiskom je čo najskoršie ukončenie bojov. Aj keď to sily spojené so západným vojensko-priemyslovým komplexom vedené USA a napojenými na nadnárodné finančné kruhy, ktoré majú záujem na čo najdlhšej existencii bojov, nechcú počuť, nesmieme sa vzdávať. Všade, kde sa to dá, musíme písať, volať a možno aj kričať: „Chceme mier na Ukrajine“.

AUTOR: František Škvrnda

ZDROJ: Nové slovo